

Diyanet'in Dayattığı Namaz Vakitleri

kt 26 -27 Eylül 2021 tarihlerinde Diyanet İşleri Başkanlığı ile Avrupa Fetva ve Araştırma Meclisi tarafından İstanbul'da düzenlenen Uluslararası Namaz Vakitleri Kongresinde şu kararlar alındı

1. İmsak ve yatsı vakitlerinin takdirinde şer'î gecenin üçte biri, Güneş doğuş ve batışın takdiri için gece ve gündüzün en az 5 saat olması hesabına göre takvim hazırlanır.

Tahammül edilemeyecek derecede meşakkat ortaya çıkmadığı sürece namaz vakitleri için belirlenmiş olan şer'î alametleri ihmal etmek caiz olmaz.

Namaz vakitlerinin takdir edilmesi sadece zorluk ve meşakkat zamanlarıyla sınırlıdır.

2. Fecr (imsak) vakti, doğu ufkunda ortaya çıkan

yatay beyazlıkla yani Güneş ufka 18 derece yaklaştığında başlar.

3. Yatsı vakti, Güneş battıktan sonra kızılığın kaybolmasıyla yani Güneş ufkun 17 derece altına indiğinde başlar.

4. Vakit alametlerinin oluşmadığı zamanlarda imsak ve yatsı vakitleri şer'î gecenin üçte biri kriterine göre hesaplanır.

Fecrin doğmadığı zamanlarda şer'î gece hesabında son oluşan fecr vakti esas alınır.

İmsak ve yatsı alametleri oluştuğu halde şer'î gecenin üçte birinden sonra vaktin girmesi sebebiyle normalin üzerinde zorluk ve meşakkat olduğunda bu vakitler takdirle belirlenir ."

Kur'an'da "şer'î gece" diye bir kavram yoktur, vakitle ilgili bütün bilgiler evrenseldir. Gece ile gündüzün ölçülerini koyan (Müzzemmil 73/20) ve vakit hesaplarını ayrıntılı olarak belirleyen Allah'tir (İsra 17/12). Allah, bu dinde hiçbir güçlük oluşturmadığı (Hac 22/78) için dünyanın her yerinde, herkesin gözlemleyebileceği ve bir sıkıntıya girmeden uygulayabileceği vakit ölçüleri koymuştur.

Şimdi Allah'ın koyduğu vakit ölçülerini, ilgili ayetlerden öğrenmeye çalışalım.

I - NAMAZ VAKİTLERİ

Kur'an'da, "Namazı düzgün ve sürekli kıl" emriyle başlayan şu iki ayet vardır:

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفًا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ

"Namazı, gündüzün iki bölümünde ve gecenin zülfelerinde /gündüze yakın vakitlerinde düzgün ve sürekli kıl." (Hûd 11/114)

أَقِمِ الصَّلَاةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا

"Namazı, Güneş'in dülükundan /tepe noktasını geçmesinden gecenin ğasakına /soğuğuna /tamamen kararmasına kadar düzgün ve sürekli kıl! Bir de fecrin kur'ânında kıl. Fecrin kur'ânı gözle görülür." (İsrâ 17/78)

“Düzgün ve sürekli kıl” anlamı verdiğimiz kelimenin kökü, “Bir şeyin hakkını tam olarak verme” anlamında olan ikame (إِقَامَةٌ) dir¹. Burada hakkının tam olarak verilmesi emredilen şey namaz olduğundan, bize göre en uygun anlam “Namazı düzgün ve sürekli kıl” şeklinde olur.

A- GÜNDÜZÜN BÖLÜMLERİ

Allah, Hud 114. ayette “gündüzün iki bölümü” anlamına gelen “tarafey’in-nehâr (طَرَفِي النَّهَارِ)”² tamlamasını, aşağıdaki ayette de “gündüzün ikiden fazla bölümü” anlamına gelen “etraf’en-nehâr (أَطْرَافِ النَّهَارِ)” tamlamasını kullanmıştır:

فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ
وَقَبْلَ غُرُوبِهَا وَمِنْ آنَاءِ اللَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافِ النَّهَارِ لَعَلَّكَ
تَرْضَىٰ

“Onların söylediklerine sabret /duruşunu bozma. Güneş’in doğmasından önce de batmasından önce de her şeyi güzel yapmasına karşılık Rabbine ibadet et. Gece saatlerinde ve gündüzün bölümlerinde de tesbih /ibadet et ki memnun kalasın.” (Taha 20/130)³

Ayette geçen “etraf’en-nehâr (أَطْرَافِ النَّهَارِ) /gündüzün bölümleri” tamlaması çoğuldur. Arap dilinde çoğul en az üçü gösterdiğinden bu tamlama, gündüzün en az üç bölümünde ibadet yapılacağını gösterir. Ama ayette, “Güneş’in batmasından önce” ifadesi de kullanıldığından gündüzün ibadet bölümleri üçten fazla olur.

Bu ayetin, önceki iki ayetten farkı, içinde “namazı düzgün ve sürekli kıl” emri yerine “tesbih et!” emrinin olmasıdır. Tesbih, Allah’a kullukta acele davranmaktır³. Bu emir, farz namazlarla birlikte nafileleri de kapsar. Gündüzün sadece iki bölümünde namaz kılmak farz olduğundan (Hud 11/114) diğer bölümlerde kılınanlar,

nafileler olur. Kuşluk namazının, öğle ve ikindi ile birlikte nafile namazların kılınması bu ayetten dolayıdır. Ayetteki “gece saatlerinde ... tesbih et” emri de akşam, yatsı ve sabah namazlarını ve onlarla birlikte kılınan nafile namazları ve gece namazlarını kapsar.

1- Öğlen Namazı Vakti

Günün ilk namazı, öğlen namazıdır. Allah Teala şu emri vermiştir:

“Namazı, Güneş’in dülûkunda... düzgün ve sürekli kıl.” (İsra 17/78)

Güneş’in dülûku, tepe noktasından batıya kayması⁴ yani bulunduğumuz yerin batı tarafına geçmesidir. Allah’ın koyduğu bu ölçü, dünyanın her yerinde ve her mevsimde gözlemlenebilir. Kutup bölgelerinde, Güneş’in hiç doğmadığı günlerde bile bir gözlem sınıktısı çekilmez.

2- İkinci Namazı Vakti

Gündüzün kılınması farz olan ikinci namaz, Güneş batıncaya kadar kılınabilen ikindi namazıdır. Bu konuda Allah’ın koyduğu ölçüleri anlatan ayetler sonra gelecektir. Allah’ın ayetlerini uygulayan Nebimiz Muhammed aleyhisselam, şöyle demiştir:

“Gece yüzünü gösterir, gündüz sırtını döner, Güneş de batmış olursa oruçlu iftar eder”⁵.

Kutup bölgelerinde doğu ve batı, net bir şekilde gözlemlenebilmektedir. Güneş’in hiç doğmadığı günlerde doğu tarafı karamaya başladığında akşam namazının vakti girer. Bu hadis, bulutlu havalarda ve dağlık bölgelerde akşam namazı vaktinin nasıl gözlemleneceğini de anlatmaktadır. Güneşin hiç batmadığı yerlerle ilgili ayetleri, aşağıdaki bölümlerde göreceğiz.

1 Müfredat (قوم) md.

2 Lisan’ul-Arab, (طرف) md.

3 Müfredat, (سبح) md.

4 Taberî, Muhammed b. Cerîr, Câmiu’l-beyân fi tefsiri’l-Kur’ân, tahkik Ahmed Muhammed Şakir, c. XIV, s. 514-516, Beyrut 1420/2000.

5 Müslim, Sıyam 51 – (1100)

B- GECENİN ALACAKARANLIKLARI

Allah Teala, akşamın ve sabahın alacakaranlıklarında kılınmasını emrettiği namazlarla ilgili ölçüleri şöyle açıklamıştır:

“Namazı ... gecenin zülfelerinde /gündüze yakın vakitlerinde düzgün ve sürekli kıl.” (Hûd 11/114)

“Zülfeler” kelimesi, “yakınlık” anlamına gelen zülfe (زلفة) nin çoğuludur⁶. Gecenin yakın olabileceği tek şey gündüz olduğu için “gecenin zülfeleri”, gündüze yakın vakitleri yani akşamın ve sabahın alacakaranlıklarıdır. Bunlardan her biri, aydınlanma derecesine göre ikiye ayrılır ve toplamı dört bölüm eder. Arapça da çoğulun en azı üç olduğundan bunların üçünde namaz kılmak farz olur.

Güneşin hiç batmadığı beyaz gecelerde, Güneş'ten gelen ısı ve ışınların azalmaya başlaması ile birlikte oluşan sükunet ve tatlı bir rüzgar, akşam namazı vaktinin girdiğini gösterir. Hava iyice soğur, her yer sakinleşir ve canlılar yuvalarına çekilirlerse yatsı vaktinin bittiği anlaşılır. Seher ve imsak vakitlerinde tam tersi oluşur. Bunu anlatan ayetleri, “GÜNDÜZ VE GECE” bölümünde göreceğiz.

1- Akşamın Alacakaranlıkları

Akşamın alacakaranlığı ikiye ayrılır. Birincisi akşam namazının, ikincisi de yatsının vaktidir.

a- Akşam Namazı Vakti

Akşam namazı vaktinde ufuk kızıla boyandığı için Arap dilinde ona şafak (شَفَق) da denir⁷. Bu vakit, Güneş'in batmasıyla birlikte girer ve batı ufkunu saran kızıllığın, altta siyah, üstte beyaz ışık kuşağı şeklinde netleşmesine kadar devam eder. Akşamın son vaktinde Güneş, ufkun 9° altına inmiş ve yıldız kümeleri

6 Lisan'ül Arab, (زلف) md.

7 Lisan'ul-Arab, (شَفَق) md.

görölmeye başlamış olur. Nebimiz şöyle demiştir:

“Ümmetim, yıldızlar kümeleşmeden akşam namazını kılsa fitrat üzere olmaya devam eder⁸.”

Rafi b. Hadîc şöyle demiştir: *“Allah'ın Elçisi sallallahu aleyhi ve sellemle akşam namazını kılar da birimiz mescitten ayrılırsa okunun düştüğü yeri kesin olarak görebilirdi⁹.”*

İstanbul Fatih'te akşam namazının sonu ve yatsının başlangıcı

İmsak vaktinin başı ile yatsı vaktinin başında ufkun görüntüsü aynıdır.

b- Yatsı Namazı Vakti

Akşam namazı vaktinin çıkması ile birlikte yatsı vakti girer. Yatsının sonuna kadar varlığını sürdüren kızıl ışık tabakasından dolayı bu vakte ikinci şafak da denir. Bu vakit, kızıllığın kaybolmasına ve zayıf ışıklı yıldızların ortaya çıkmasına kadar devam eder. Bu konuda Allah Teâlâ şöyle demiştir:

“Namazı ... gecenin ğasakına /soğuşuna kadar düzgün ve sürekli kıl!” (İsrâ 17/78)

Ğasak (عَسَق) soğukluk anlamındadır. Gündüze göre daha soğuk olduğu için geceye ğasik denir¹⁰. Bu vakte Güneş'in ısı ve ışınları tamamen çekildiğinden

8 Ebû Dâvûd, Salât 6; İbn Mâce, Salât 7; Ahmed b. Hanbel, 4/147,4/117, 422.

9 Müslim, Mesacid 274.

10 İbrahim b. Es-Sirî b. Sehl Ebû İshak ez-Zeccâc, öl. 311 h. Meâni'l-Kur'ân ve l'râbuhu, Kurtubî, Felak Suresi tefsiri.

gecenin soğukluğu başlar. Bu sırada Güneş, ufkun 18° altına inmiş, hava iyice serinlemiş, hayvanlar yuvalarına girmiş, çevre sakinleşmiş ve gece yarısı başlamış olur. Nebimiz şöyle demiştir:

"Akşamın vakti, ufukta yaygın kızılığın düşmesine kadar, yatsının vakti de gece yarısına kadardır"¹¹.

Gece yarısı, akşamın alacakaranlığı ile sabahın alacakaranlığı arasındaki vakittir. Yatsının son vaktini beyaz gecelerde tespit etmek çok kolaydır. Güneş gökyüzünde olduğu için hava aydınlık olur ama onun dışındaki her şey, diğer gecelerle aynı olur ve rahatlıkla gözlemlenebilir.

2- Sabahın Alacakaranlıkları

Sabahın alacakaranlıkları, Güneş'ten gelen ısı ve ışınların doğu ufkuyla ulaşması ile Güneş'in doğması arasında, aydınlanma derecelerine göre oluşan seher ve sabah namazı vakitleridir. Bunlar, akşamın alacakaranlığındaki görüntülerin tekrarı niteliğindedir. Seher vakti, yatsı vaktine, sabah namazı vakti de akşam namazı vaktine benzer nitelikte oluşur. Bu Allah'ın koyduğu bir mizan /dengedir. Allah Teala şöyle demiştir:

Sabahın alacakaranlığına fecir vakti de denir. Fecir (الفجر), genişçe yarılma anlamındadır¹². Yarılma, doğu ufkunun üst tarafında, çıplak gözle görülemeyen ancak sönük yıldızların kaybolmasıyla anlaşılabilen hafif bir aydınlıkla başlar. Seher vaktine fecr-i kazib, sabah namazı vaktine de fecr-i sadık denir. Fecr-i sadık, beyaz gecelerde de kolayca gözlemlenebilir.

a- Seher Vakti /Fecr-i Kâzib

Seher sözlükte, gecenin sonundaki karanlığın, gündüzün ışınlarıyla karışması¹³ anlamına gelir. Bu vakitte

yenen yemeğe, sahur yemeği denir. Nebimiz, sahur yemeği ile ilgili olarak şöyle demiştir:

"Yiyin, için; üstten yayılan sizi etkilemesin; enine yayılan kızılığı görünceye kadar yiyin, için"¹⁴.

Hicret sırasında Nebimiz, Ebubekir ile birlikte Sevr mağarasında üç gece kalmıştı. Burası 728 m. yüksekliği olan Sevr dağının üstünde ve Mekke'ye 5 km. uzaklıktadır. "Ebubekir'in oğlu Abdullah, söyleneni kolayca anlayıp kavrayan bir gençti. Geceyi onlarla geçirir; seher vakti ayrılır, Mekke'de gecelemiş gibi sabahleyin Kureyş ile beraber olurdu. Muhammed aleyhisselam ve babası ile ilgili duyduğu her şeyi dikkatle dinler, akşamın alacakaranlığında onlara ulaştırırdı"¹⁵.

Seher vaktinde Güneş'ten gelen kızıl ve beyaz ışıklar arttıkça, üstten aşağıya doğru bir kubbe görüntüsü oluşur ve doğu ufku, boydan boya sarar. Güneş ufka 10 derece yaklaştığında ufuk çizgisi net olarak gözükmeye başlar. Denizciler yollarını belirleme amacıyla bu saatte gözleme başladıkları için ona rasat tanı (observation twilight) derler. Bu aydınlığı gören insanlar sabah namazı vaktinin girdiğini sandıklarından ona fecr-i kazib, yalancı fecr denir.

Seher Vaktinin Sonu

Siyah çizgi net ama, beyaz çizgi henüz çıkmamış.

11 Müslim, Mesacid 172.

12 Müfredat

13 Müfredat

14 Ebû Dâvûd, Sıyam 17.

15 Buhârî, Libas 16.

Bilal Habeşi bu vakitte ezan okurdu. Nebimiz Muhammed aleyhisselam şöyle demiştir:

"Bilal'in okuduğu ezan ve üstten aşağıya uzanan fecir sahurunuza engel olmasın, fakat ufukta enine yayılan fecir öyle değildir¹⁶."

b- Sabah Namazı Vakti

Bu vakitle ilgili olarak Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"(Namazı) Bir de fecrin kur'ân'ında kıl. Fecrin kur'ânı gözle görülür." (İsrâ 17/78)

Kur'ân kelimesi, karae (قرأ) fiilinin mastarı olan kur' (القرء) veya kar' (القرء)'dan türetilmiştir; mastar olarak anlamı, bir şeyi toplama ve birleştirmedir. Allah'ın son kitabına Kur'ân denmesi, sureleri bir araya getirip topladığı içindir¹⁷. Okumak da kelimeleri bir araya getirip anlamı kavramak olduğu için karae (قرأ) fiiline okuma anlamı da verilir. Fecrin kur'ânı, fecir vaktinde, doğu ufukunda oluşan ışıkların ayrışıp üst üste kümeleştiği vakittir. Onun meşhûd olması gözle görülmesidir¹⁸. O ışıkların nasıl kümeleştiğini ve nasıl bir görüntü oluşturduğunu şu ayetten öğreniyoruz:

وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّىٰ يَبَيِّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ
الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُمُوا الصَّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ

"Fecrin ak çizgisi kara çizgiden size göre net olarak ayrılıncaya kadar yiyin, için; sonra orucu geceye (gecenin ilk vaktine) kadar tamamlayın." (Bakara 2/187).

Bu ayetteki oruca başlama vakti, sabah namazı vaktidir. Bu vakit, doğuda, ufuk boyunca oluşan siyah çizginin, üstte olup yine ufuk boyunca uzayan beyaz çizgiden ayrıldığı vakittir. Ayette sözü edilen yemek, sahur yemeği, gözlemi yapacak olan da o yemeği yiyen kişidir. Sahur yemeği evlerde yendiği için gözlem

ancak evlerden yapılabilir. Şehir ışıklarının gözleme herhangi bir etkisi olmaz.

İstanbul'da Süleymaniye Camii yanı. Şehir ışıklarının görüntüye herhangi bir etkisi yok.

Fecr-i sâdık; beyaz ve siyah çizgiler net.

Uzun yol kaptanı Özgür BARIŞ tarafından denizde çekilmiştir.

Kaptan pilot Alper GÖKÇE tarafından gökyüzünde çekilmiştir.

3- Astronomik Ve Notik Alacakaranlıklar

Astronomi, gök bilimidir. Notik (nautical) de "denizci-

16 Müslim, Sıyâm, 41 (1094), 42-44.

17 Lisanu'l-Arab, (قرء) md.

18 MÜFREDAT, (شهد) MD.

likle ilgili" anlamına gelen İngilizce bir kelimedir. Gök bilimcileri ve denizcileri ilgilendiren alacakaranlıklar şöyle sıralayabiliriz:

a- Astronomik Alacakaranlık (Astronomical Twilight) / Diyanet'in İmsak Vakti

Güneş'in doğmasından önce veya batmasından sonra ufka 18° daha az uzaklıkta olduğu vakitlerdir. Bu vakitte her yerin karanlık olması ve en zayıf ışıklı yıldızların dahi görülebilmesi sebebiyle¹⁹ uzay bilimciler yıldız gözlemine bu saatte başlar ve sabaha doğru Güneş'in ufka yakınlığı 18° üstüne çıkıncaya kadar gözlemi sürdürürler.

Diyanet'in İmsak Vakti

Diyanet İşleri Başkanlığı ile Avrupa Fetva ve Araştırma Meclisi tarafından İstanbul'da düzenlenen Uluslararası Namaz Vakitleri Kongresinde alınan imsak vakti kararı şöyledir: "Fecr (imsak) vakti, doğu ufkunda ortaya çıkan yatay beyazlıkla yani Güneş ufka 18° yaklaştığında başlar."

Bu vakitte ufkun gözükmesinin ve orada bir yatay beyazlığın oluşmasının en küçük bir ihtimali yoktur.

b- Notik veya Denizci Tanı (Nautical Twilight)

Denizciler, gözlem için ufukta aydınlığın oluşmasını beklerler. Eğer Güneş'in ufka yakınlığı 12° 'den az olmazsa ufuk çizgisi görülemez ve hava, gözlem yapı-

lamayacak kadar karanlık olur. Denizci tanı, karşıdan gelen bir geminin veya kara parçasının fark edilebileceği andır.

Notik veya Denizci Tanı /Nautical Twilight

Bu resimde gözükken bir gemidir. Ama ufuk net olarak gözükmediği için çok dikkat edilmezse, bu vakitte gözükken şeyin gemi mi yoksa kara parçası mı olduğu anlaşılamaz.

c- Rasat Tanı (Observation Twilight)

Denizciler yollarını belirleme maksadıyla bu saatte gözleme, Güneş'in ufkun 10° altında olduğu vakitte başlar. Bu vakitte hem yıldız, hem de ufuk çizgisi net olarak görülebildiğinden denizcilerin gözleme başlamaları için en uygun vakittir. Notik alacakaranlıkta yıldız gözükür, ufuk gözükmez. Denizcinin iyi bir gözlem yapması için her ikisini de görmesi gerekir.

Bu vakit, fecr-i kazib yani yalancı fecrdir. Çünkü ufuk boyunca uzaması gereken beyaz çizgi henüz netleşmiş olmaz.

Rasat Tanı / Observation Twilight

19 Büyük Larousse Sözlük ve Ans. Tan md. c. 18, s. 11198, İst. 1986

Ufuk çizgisi ve kızılık net ama henüz beyaz çizgi ortaya çıkmadığı için henüz seher vakti /feci-i kazib yani yalancı fecirdir.

d- İsfâr Vakti / Sivil Tan (Civil Twilight)

Güneş'in batmasından sonra ve doğmasından önce, en parlak yıldızların görülebileceği vakit Güneş'in ufka uzaklığının 6° olduğu sivil alacakaranlıktır. Denizciler gözleme, notik alacakaranlıkta başlar sivil alacakaranlıkta son verirler²⁰.

İsfâr Vakti / Sivil Tan

Güneş'in ufka yakınlığı 6° altında ise yıldızlar gözükmez. Sabahleyin buna isfâr vakti denir. Akşamleyin de bu vakit, akşam namazının kılınacağı en faziletli vakittir. Nebimizin şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Acele edin de akşam namazını yıldızlar ortaya çıkmadan kılın²¹."

II - GÜNDÜZ VE GECE

Arap dilinde Güneş'in doğuşu ile batışı arasında gündüz²² bunun zıddına²³ yani batışı ile doğuşu arasında

20 Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, Hidrografi yayını, 1981 yılı için Notik Almanak, İstanbul 1980, s. 257.

21 Ahmed b. Hanbel (öl. 241 h.), Müsned, tahkik Şuayb el-Arnaut, Adil Mürşid ve diğerleri, Müesseset'ur-risale, 2001 m. 1421 h. C. XXXVIII, s. 503.

22 Müfredat, (مُفْرَدَاتُ) md.

23 Lisan'ul-Arab, (لسان العرب) md.

da gece denir. Kutup bölgelerinde Güneş, yılın bir bölümünde doğmadığı veya batmadığı için bu tanıma göre, her yerde geçerli bir vakit hesabı yapılamaz. Hesabın yapılabilmesi için Allah Teala kainatta bir denge kurmuş ve şöyle demiştir:

الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ . وَالتَّجْمِيمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ .
وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ . أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ .
وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ .

"Güneş ve Ay, bir hesaba göre hareket eder. Yıldızlar ve ağaçlar secde²⁴ ederler.

(Allah) Göğü yükseltti ve mizanı /dengeyi kurdu.

Dengeyi aşmayın.

Ölçüyü sürekli düzgün yapın²⁵. Dengeyi düşürmeyin." (Rahman 55/5-9)

فَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا
ذَلِكَ تَفْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

"Sabahın alacakaranlığını yaran, geceyi dinlenme zamanı yapan, Güneş ile ayı hesaba göre hareket ettiren odur²⁶. Bunlar daima üstün ve bütün kararları doğru olanın koyduğu ölçüdür." (En'am 6/96)

Allah Teala'nın gece ve gündüz ile ilgili verdiği özet bilgi şöyledir:

24 Secdenin kök anlamı, eğilme ve boyun eğmedir (Müfredat سجد md.). Kur'an'da Güneş'in etrafında yer alan gezegenlere kevkab (Yusuf 12/4) denir. Güneş, Ay ve gezegenlerin yörüngeleri ile dünya ve yıldızlar arasında her gün bir açı farkı /deklınasyon oluşur. Bunun yıllık toplamı, dik duran kişinin birinin isteğini kabul ederken yaptığı boyun eğme kadar olur (Hac 22/18). Bu sırada ağaçların gölgelerinin uzayıp kılınmasına da secde denir (Nahl 16/48, Ra'd 13/15). Gölge konusunda yeterli bilgiye sahip insan, hem bulunduğu enlemi, hem de Güneş takvimini belirleyebilir. Kutup yıldızı ile kişinin bulunduğu yer arasındaki açı da enlem ve konum belirleme konusunda kesin bilgiye ulaşmayı sağlar (Nahl 16/15-16).

25 İkame (إِقَامَةٌ) "Bir şeyin hakkını tam olarak verme" anlamındadır (Müfredat, قَوْم md.).

26 Yunus 10/5, Ra'd 13/2, Yasin 36/40, Rahman 55/5.

Altta resimler, enlemi 69° 40' olan Norveç'in Tromso kentinde, 22 Haziran 2011'de çekilmiştir.

GÜNDÜZ SAAT: 15:03

AKŞAM ÜSTÜ SAAT: 18:14

GECE SAAT: 23:07

Gökyüzünde Güneş var ama oluşan aydınlık, kar görüntüsünde parlantılı ve soğuktu. Gündüz kısa kollu gömlek giyerken gece kışlık elbise giymek zorunda kaldık. Beyaz gecelerdeki sükunet ile karanlık gecelerdeki sükunet arasında bir fark yoktu, canlılar yuvalarına çekilmiş uyuyorlardı.

رَفَعَ سَمَكَهَا فَسَوَّاهَا. وَأَعْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا.

"Gök kubbeyi o yükseltti ve ona bir düzen verdi. Gecisini alâmetsiz kıldı²⁷ ve duhâsını²⁸ / gündüzünü ortaya çıkardı." (Naziât 79/28-29)

Allah Teâlâ, gecedeki alametsizliği şu ayette açıklamıştır:

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتَيْنِ فَمَحْوُونَا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّيَتَّبِعُوا فُضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَلِيَتَّعَلَّمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابِ وَكُلُّ شَيْءٍ فَضْلُنَا نَفْصِيلًا

"Geceyi ve gündüzü iki ayet /gösterge yaptık, sonra gecenin göstergesini kaldırdık. Gündüzün göstergesini aydınlatıcı olması yaptık ki hem Rabbinizin lütfunu arayasınız hem de yılların sayısını ve hesabı bilesiniz. Biz her şeyi ayrıntılı olarak açıklamışızdır." (İsrâ 17/12)

27 "Alametsiz kıldı" anlamı verdiğimiz (أَعْطَشَ) Ağtaşa'nın kökü ğataş (عَطَشَ) görmedeki zayıflık anlamındadır. Bu zayıflık ile görüş kısıtlanır ve belirsizlikler ortaya çıkar. Bu yüzden nereye gittiği belli olmayacak şekilde yolu kaybolmuş çöl, bu kelime ile tanımlanır (mefâzetun ğataşâ = مَفَاةٌ عَطَشَى) (Lisan'ul-arab عَطَشَ md).

28 Duhâ, burada gündüzün tamamı demektir (Lisan'ul-Arab ضُحَا md.). Ayrıca bkz. Şems 91/1 ve Duha 93/1'in dipnotu.

Gece ile gündüz, birbirine zıttır. Gündüzün göstergesi aydınlatması ise geceninkisi de karanlık yapması olur. Bu durumda Allah Teâlâ'nın giderdiği gösterge, gecenin karanlıklaştırma özelliğidir. Bu özellik giderilince gece alametsiz kalır.

Ayette Güneş, gündüzün veya gecenin göstergesi sayılmadığı için Güneşsiz günler ve Güneşli geceler olabilir. Nitekim yazın 45 derece enlemi geçip kutuplara doğru gecenin karanlık vakti sürekli azalır ve Güneş batmadan akşam namazı vakti girmeye Güneş doğduktan sonra da sabah namazı vakti girmeye başlar. Bir yerden sonra bütün gece Güneşli olur. Kışın da bunun tam tersine Güneşsiz gündüzler oluşur.

Şu ayet, gecenin karanlık olmasının delili sayılabilir:

وَآيَةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ

"Gece, onlar için bir ayettir /göstergedir. Ondan gündüzü sıyrıp çıkarırsınız da hemen karanlığa girerler." (Yasin 36/37)

"...hemen karanlığa girerler" ifadesi, "fe iza hum muzlimûn (فَإِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ) un meâlidir. Muzlimûn kelimesine "karanlığa girerler" anlamı verilebileceği gibi, "aydınlık /beyaz geceye girerler" anlamı da verilebilir.²⁹

29 Arap dilinde, ön dişlerin parlaklığını ifade için aynı kökten olan "ezlame" fiili kullanılarak "ezlame's-sağaru (عِظْلَامًا) denir

2011 Ocak ayının ikinci haftasında Güneş'in doğmadığı bir günde Tromso'da çektiğimiz fotoğraflar:

				
Sabah (Güneş -5°)	Öğlen (Güneş -0,5°)	İkinci (Güneş -1,75°)	Akşam (Güneş -7°)	Yatsı (Güneş -9°)

Tefsir ve mealleri yazarların yaşadığı bölgelerde geceler karanlık olduğundan azleme (أَظْلَمَ) fiili gece ile birlikte anılınca ona 'karanlığa girme' anlamı verilmiş ve kelimenin diğer anlamı olan "kar görüntüsünde parıltılı ve soğuk bir havaya girerler" anlamı akla gelmemiştir.

1- Gece ve Gündüzün Ayrı Varlıklar Oluşu

Allah Teâlâ, gece ile gündüzü, Güneş ve Ay gibi ayrı varlıklar olarak yaratmış ve her birini ayrı yörüngelere yerleştirmiştir. İlgili ayetler şöyledir:

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

"O, geceyi, gündüzü, Güneş'i ve Ay'ı yaratandır. Her biri bir yörüngede yüzüp gider." (Enbiya 21/33)

لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

"Güneş, Ay'ı yakalayamaz gece gündüzü geçmez. Her biri bir yörüngede yüzüp gider." (Yasin 36/40)

(Zebidi, Muhammed Murtaza, Tacu'l-arus, م لظ md. Mısır 1306/1889)
Kelimenin kökü olan zalm (جَهَلَ) 'in kar (جَهْلًا) ve dolu suyu (جَهْلًا) anlamları da vardır (Halil b. Ahmed (öl. 170 h.) El-ayn, م لظ md). Tefsir ve mealleri yazarların yaşadığı bölgelerde geceler karanlık olduğundan ezleme (أَظْلَمَ) fiili gece ile birlikte anılınca ona 'karanlığa girmek' anlamı verilmiş ve kelimenin diğer anlamı olan "aydınlık /beyaz geceye girerler" anlamı akla gelmemiştir.

Bu fotoğraf, gece ile gündüzün, dünyayı saran iki ayrı varlık olduğunu açıkça göstermektedir.

Gecenin gündüzü örtme özelliği vardır. Allah Teâlâ şöyle demiştir:

يُعْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا...

"... (Allah) Gündüzü, sürekli peşinde olan gece ile örter." (A'raf 7/54)

Bu örtmenin nasıl gerçekleştirildiğini şu ayetlerden öğreniyoruz:

خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يُكَوِّرُ اللَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى اللَّيْلِ

"Allah gökleri ve yeri gerçek varlıklar olarak yaratmıştır. Geceyi gündüzün üstüne, gündüzü de gecenin üstüne sarık gibi sarar." (Zümer 39/5)

Uzaydan çekilen şu fotoğrafta, gündüzün geceyi bir sank gibi sardığı net olarak görülmektedir.

24 saat varlığını devam ettiren gündüz, kendine çarpan Güneş ışınlarını duhâya /ısı ve ışığa çevirmekte, Güneş ışığının olmadığı zamanlarda da kendinde olan zayıf aydınlıkla, dünya için bir gece lambası görevi görmektedir. Bu zayıf aydınlığa atmosfer aydınlığı, gök aydınlığı veya gece aydınlığı denir. Yukarıdaki resme dikkatle bakılırsa bu aydınlık görülebilir.

Aşağıdaki fotoğrafta, uzay zifiri karanlık olduğu halde dünya aydınlıktır. Dünyayı aydınlatan şey, kendine çarpan Güneş ışınlarını duhâya /ısı ve ışığa çeviren gündüzdür.

2- Gündüzün Göstergesi

Gündüzün varlığı duhâ ile yani ısı ve ışıkla belli olur.

Bunu anlatan ayetler şunlardır:

وَالشَّمْسُ وَضُحَاهَا. وَالْقَمَرُ إِذَا تَلَّاهَا. وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّاهَا.
وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا

“Güneş ve duhâsı önemlidir.

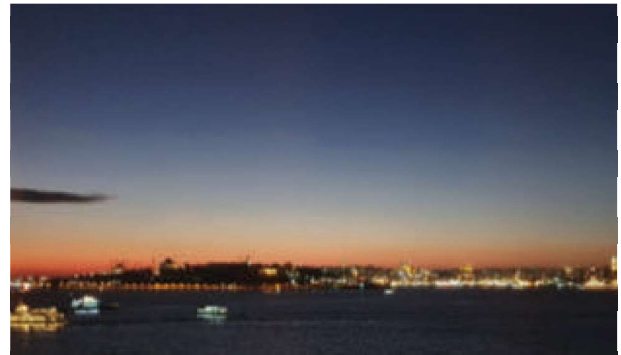
Onu (Güneş’i veya duhâsını) takip ettiğinde Ay önemlidir.

Onu (Güneş’i veya duhâsını) ortaya çıkardığında gündüz önemlidir.

Onu (Güneş’i veya duhâsını) örttüğünde gece önemlidir³⁰.” (Şems 91/1-4)

Bu ayetlerdeki onu (ها) zamiri, müennesi yani dişi varlığı gösterir. Arap dilinde Güneş ve duhâ birer dişi varlık³¹ sayılırlar. Ayetlerdeki cümle yapısı, zamirin, Güneş’i veya duhâyı göstereceği şekildedir. Parantez içine “ve” değil de “veya” bağlacını yazmamızın sebebi budur.

Bu ayetlere göre, Güneş’in doğmadığı veya kısa süreliğine doğduğu yerlerde de gündüzü oluşturan şey, duhâdır. Güneş ufku ne kadar altında olursa olsun gündüz, ondan aldığı ışıkları duhâya çevirir.

İstanbul’da yatsının başı, Güneş ufku 9° altında ama gece.

30 Bu üç ayette Allah yemin etmektedir. Allah’ın bir şeye yemini, o şeyin önemine vurgu yapmak ve daha sonra gelen şeye dikkat çekmek içindir. Bu yüzden ayetlere, bu anlama uygun meal verdik.

31 Lisan’ul-Arab, (ضحى) md.

Svalbard'da Güneş ufku 12° altında ama bulutlu bir gündüz.

Akşamın alacakaranlığı ile birlikte duhânın dalga yüksekliği azalır ve bir sükunet başlar. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَالضُّحَىٰ . وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ

“Duhâ önemlidir!

Durgunlaştığı sırada gece önemlidir!” (Duhâ 93/1-2)

Durgunlaşma anlamı verilen (سَجَى) secâ kelimesi, dalgalı denizin sakinleştiğini ifade için de kullanılır³². Akşamın alacakaranlığının başlaması ile birlikte duhânın dalga yüksekliği, durgunlaşan denizin dalga yüksekliği gibi küçülür. Bu küçülme ile birlikte gündüz biter ve gece başlar. Bu sırada doğu ile batı arasında oluşan ısı değişikliği, hafif ve tatlı bir rüzgara sebep olur. Bunlar, beyaz gecelerin olduğu dönemde, gecenin başlangıcını tespit için bir ölçü olur. Duhânın dalga yüksekliğindeki küçülme, gecenin ğasakına / soğukluğuna kadar sürer. Akşamın alacakaranlığı bitince gecenin sükuneti her yeri sarar. Bu sırada canlılar yuvalarına çekilmiş, insanlar için uyuma ve dinlenme vakti başlamış olur.

Seher vaktinin başında, doğu ufkuna yeniden ulaşmaya başlayan duhâ /ısı ve ışınlar, çok düşük bir dalga yüksekliği ve ısı ile gecenin sükunetini etkiler ve gi-

derek etkisini artırır. Duhâ ile birlikte tabiat uyanır. Bu vakte, “seher vakti”, bu vakitte yenen yemeğe de “sa-hur yemeği” adı verilir.

Seherle birlikte kuşlar cıvılda, hayvanlar hareketlenir, insan bedeninde de fizyolojik bir uyanma gerçekleşir. Tüm biyolojik ve hormonal aktiviteleri canlılık kazanmaya başlayan insan metabolizması, imsak vakti ile birlikte tam bir olgunluğa ulaşır ve vücut gündüze hazırlanmış olur³³. İşte tam bu vakitte de yukarıda bahsettiğimiz seher yeli eser. Fecr-i sadığa yakın bir vakitte oluşan seher yeli ile ilgili ayetler şunlardır:

وَاللَّيْلِ إِذَا عَسَسَ . وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ

“Alacakaranlık başladığında gece önemlidir. Nefeslendiğinde (seher yeli estiğinde) sabah vakti önemlidir!” (Tekvir 81/17-18)

Ayette dikkat çekilen seher yelinin esmesi, ğasakın /soğuşun azalmasının da önemini ifade eder.

Sabahın alacakaranlığının bitişi ve gündüzün başlaması ile birlikte de güzel ve tatlı bir rüzgar eser ve yeni günün başladığını herkese haber verir.

3- Gecenin Göstergesi

Gecenin değişmez özelliği sükunettir. Bu sükunetle birlikte bütün canlıların dinlenmesi için uygun bir ortam oluşur. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

فَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا
ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

“Sabahın alacakaranlığını yaran, geceyi dinlenme zamanı yapan, Güneş ile ayı hesaba göre hareket ettiren odur³⁴. Bunlar daima üstün ve bütün kararları doğru olanın koyduğu ölçüdür.” (En'am 6/96)

33 Hakan Ertok, Seher ve İmsak Vaktinin Tıp Bilimi Açısından Önemi, s. 1.

<https://www.suleymaniyevakfi.org/fitrat-ve-tip-arastirmalari/seher-ve-imsak-vaktinin-tip-bilimi-acisindan-onemi.html>

34 Yunus 10/5, Ra'd 13/2, Yasin 36/40, Rahman 55/5.

32 Müfredat (سَجَى) md.

4- Gecenin Bölümleri

Gece; akşamın alacakaranlığı, gece yarısı ve sabahın alacakaranlığı şeklinde üç bölüme ayrılır. Gece yarısı, yatsının sonu ile sabah namazı vaktinin başlangıcı arasındaki uyku ve dinlenme ve nafile ibadet vaktidir. Bir de öğlen uykusu vardır. Bu vakitlerde kimsenin yanına izinsiz girilemez. Allah Teâlâ şöyle demiştir:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنَكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَّافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

“Ey iman edenler! Hakimiyetiniz altındaki esirler ile ergenlik çağına girmemiş çocuklarınız üç vakitte; sabah namazından önce, öğleyn elbisenizi çıkardığınızda ve yatsı namazından sonra (yanınıza girerken) sizden izin istesinler³⁵. Bunlar çıplak olabileceğiniz üç vakittir. Bu vakitler dışında size de onlara da bir günah yoktur. Çünkü onlar sizin, siz onların çevresinde dönüp dolaşırsınız. Allah ayetleri size işte böyle açıklar. Allah, daima bilen ve kararları doğru olandır.” (Nûr 24/58)

Bu ayet, yatsı ile sabah namazı arasında kılınacak farz bir namaz olmadığını da gösterir. Bu vakitte kalkıp ibadet yapmak emredilmemiş ama tavsiye edilmiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا

“Gecenin bir kısmında ona secde et (namaz kıl). Gecenin uzun bölümünde de ona ibadet et³⁶.” (İnsan 76/26)

Gece ibadeti Nebimize farzdı. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

35 Bu ayet, kadın ve erkek bütün esirlerin aileden biri sayıldığını ve kendilerine değer verildiğini göstermektedir.

36 Gecenin uzun bölümü yatsı ile sabah namazının arasındaki bölümdür. Bu vakit, teheccüd namazı vaktidir.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ

“(Ya Muhammed!) Sana özel ek görev olarak gecenin bir kısmında namaz kılmak için uykudan kalk.” (İsra 17/79)

III - NAMAZLARIN BİRLEŞTİRİLMESİ

Akşam ile yatsı namazı vaktini ayıran işaretler, Kur’an’da yer almadığı için bu iki namaz birleştirilip arka arkaya kılınabilir. Aynı şey, öğle ve ikindi namazları için de geçerlidir. Bu ruhsatı göstermek için Nebimizin Medine’de, hiçbir sebep yokken öğle ile ikindi ve akşam ile yatsı arka arkaya kıldığı rivayet edilmiştir³⁷. Onun hayatında, en fazla sayıda Müslüman’ın, hac ibadeti için topladığı Arafat’ta öğle ile ikindi öğle vaktinde, Müzdelife’de de akşam ile yatsı yatsı vaktinde birleştirdiği konusunda bir görüş ayrılığı yoktur³⁸.

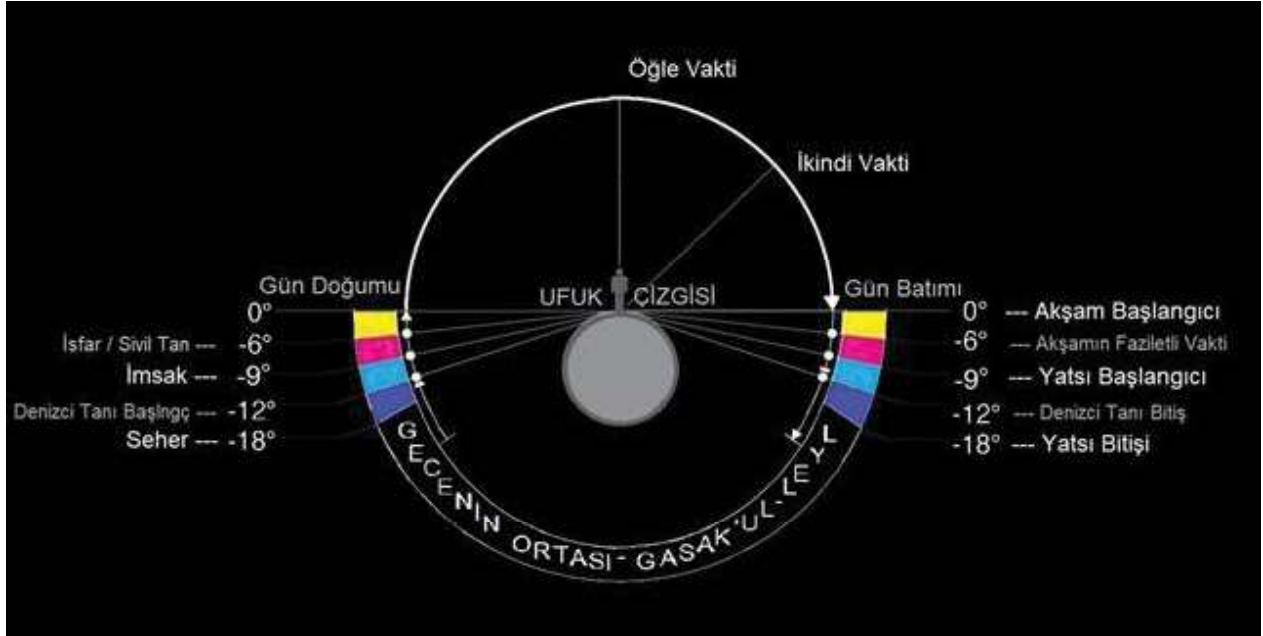
SONUÇ

Görüldüğü gibi Allah Kur’an’da, ekvatoran kutuplara kadar, namaz vakitlerini, tüm ayrıntılarıyla açıklamıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı ile Avrupa Fetva ve Araştırma Meclisi, Hûd 11/114, İsra 17/78’i ve ilgili diğer ayetleri görmezden gelerek yatsı namazı vaktini, bu vaktin bittiği saate, sabah namazı vaktini de seher ve sahur vaktine almıştır.

Farz namazların vakitleri ile ilgili iki ayette: “Namazı düzgün ve sürekli kıl!” emrinin, bir kuruma değil de tek kişiye yönelik olması çok önemlidir. Çünkü Allah’a hesap verecek olanlar kurumlar değil, kişilerdir. Ayetlerin açıkladığı namaz vakitleri, nerede olursa olsun her Müslüman’ın, kendi gözlemi ile tespit edebileceği özelliktedir. Zaten Allah, bu dinde bir zorluk oluşturmamıştır.

37 Müslim, Salât’ul-müsâfirîn, hadis no 49-50, 54, 55, 56, 57, 58 (705).

38 Konu ile ilgili ayrıntılı bilgiye şu linkten ulaşılabilir: <https://www.suleymaniyevakfi.org/fikih-arastirmalari/namazlarin-birlestirilmesi.html>

وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ

"Allah, bu dinde size bir zorluk oluşturmadı."

(Hac 22/78)

Diyanet İşleri Başkanlığı ile Avrupa Fetva ve Araştırma Meclisinin, ilgili ayetlerin tamamını bir kenara bırakarak aldığı kararların, kabul edilebilir tek cümlesi yoktur. Bize düşen, Allah'ın emrine uyararak onlara doğru bilgi vermektir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكَرْ بِالْقُرْآنِ
مَنْ يَخَافُ وَعَبِدَ

"Biz onların ne dediğini iyi biliriz. Sen üstlerinde bir zorba değilsin. Öyleyse sen, tehdidimden korkanları Kur'an ile bilgilendir." (Kaf 50/45)

فَذَكَرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ. لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُسَيِّطِرٍ

"Sen doğru bilgi ver (Kur'an'ı anlat)! Senin görevin sadece doğru bilgi vermektir.

Onları hizaya getirecek biri değilsin!" (Çaşiye 88/21-22)

Diyanet ile Avrupa Fetva ve Araştırma Meclisinin na-

maz vakitleri kararlarına katkısı olanlar, derhal tövbe etmeli ve doğruları açıklamalıdır. Yoksa şu ayetlerin kapsamına girmekten kurtulamazlar:

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ لِيُذَكِّرُوا الَّذِينَ لَا يَذْكُرُونَ. إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنُّوا فَأُولَٰئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ. إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارًا أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ. خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ

"İndirdiğimiz açık ve yol gösterici ayetleri insanlar için bu kitapta açıkça ortaya koymamızdan sonra gizleyenler var ya! Allah, işte onları lanetler /dışlar. Lanet edecek olanlar da onları lanetlerler. Tövbe eden /dönüş yapan, kendini düzelten ve gizledikleri ayetleri açıklayanlar başka. Onların tövbesini kabul ederim. Ben, tövbeleri kabul eden ve iyiliği bol olanım. Ama ayetleri örten ve örtmüş olarak ölenleri Allah, melekler ve bütün insanlar lanetleyecektir / dışlayacaktır. Onlar sürekli lanet içinde kalacaklardır. Azapları ne hafifletilecek ne de yüzlerine bakılacaktır." (Bakara 2/159-162)